

Avanti Chris:

Yon Gid pou Jadinaj
Iben San Danje

Ilustrasyon ak Sophie Holin

REMÈSIMAN

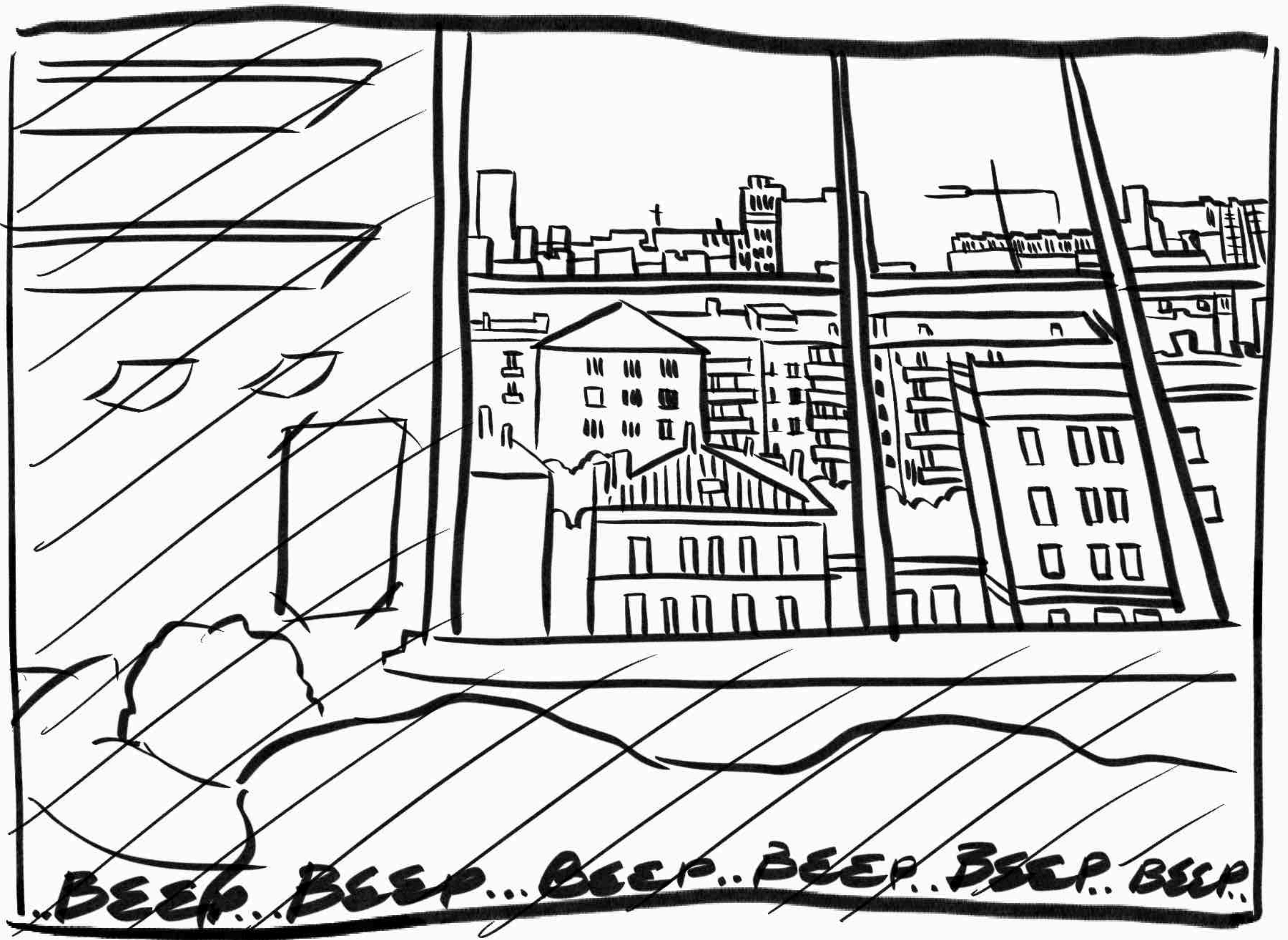
YON KOKENNCHENN MÈSI POU PWOGRAM EPA BROWNFIELDS AK PWOGRAM REVITALIZASYON TÈ POU SIBVANSYON POU SIPÒTE TÈ RABOURE GROUNDFIELD USA A BROWNFIELDS AK DEVLOPMAN EKITAB PWOGRAM ASISTANS TEKNIK AK DEVLOPMAN GID SA A. YON MÈSI ESPESYAL POU SOPHIE HOLIN POU YON ADAPTASYON VIZYÈL EKSTRAWÒDINÈ JADINAJ SAN DANJE AK RESOUS EKOLOJIK NOU YO, ADI NOCHUR POU JESYON FINISMAN GID SA A, AK ABBIE DUSSELDORP EPI MARIA BRODINE POU KÒMANTÈ DETAYE AK FIDBAK YO.

"JADINAJ SE ZAK KI PI
TERAPETIK AK
PWOVOKATÈ OU KA FÈ,
ESPESYALMAN ANNDAN
VIL....MET SOU SA OU
JWENN FRÈZ."

- RON FINLEY, TED PALE

BONJOU, MWEN RELE CHRIS.

MWEN KONTAN MENNEN
W AVÈ M JODI A...

...NAN YON
**AVANTI
JADEN IBEN!**

KÒMANSE JOUNEN MWEN AK YON BON TI DEJENE FÈ M SANTI M TANKOU YON SIPÈ-EWO! VITAMIN C, E, KALSYÒM, AK FÈ KI SOTI NAN FWI TANKOU ZORANJ KA DIMINYE ABSÒPSYON PLON. SA A SE YOUN NAN TI FASON MWEN PWOTEJE TÈT MWEN KONT TOKSIN KI NAN TÈ A KE MWEN PRAL TRAVAY NAN JADEN KOMINOTE A PITA.

MEN, ANVAN MWEN ALE ANKENN KOTE...

MWEN DWE VOYE JE SOU JADEN PO TERAS MWEN AN!

baw basket

GEN TÈLMAN ANPIL FASON OU KA ITILIZE MATERYÈL RESIKLE KI NAN ESPAS OU, KÈLKESWA JAN ESPAS SA A GWO OSWA PITI.

Katon ze

boutèy Soda

galon lèt tas kafe san waks

PUISKE JADEN MWEN AN KONTAN KOUNYE A, LI LÈ POU M PRAN YON TAS KAFE.

MWEN KITE BÒT JADEN MWEN YO DEVAN PÒT LA POU MWEN PA POTE PA AKSIDAN TÈ AK SIBSTANS DANJERE ANDEDAN KAY MWEN.

JODI A NOU PRAL FÈ YON BOUKANTAY SEMANS NAN JADEN KOMINOTE A. M AP DISTRIBYE FEYÈ OZALANTOU TOUT VIL LA POU FÈ LÒT JADINYE YO KONNEN YO KA POTE SEMANS POU PATAJE.

BONJOU MESYE RON!
KÒMAN W YE MONCHÈ?

CHRIS! ANFÒM.

OU SOU WOUT POU ALE
NAN JADEN SA A ANKÒ?

MWEN TE JANM DI OU KE SE TE YON
FAKTORI PENTI KI TE GENYEN KOTE SA A?
OU GENDWA PA KWÈ MEN MWEN TE
ENJENYÈ AN CHÈF LA! KITE M DI OU...

WI, SE VRE.

ANVAN KOMINOTE NOU AN TE RIVE REYINI, JADEN
AN TE YON TÈ RABOURE --- YON PWOPRIYETE KI
GENDWA TE KONTAMINE AK SIBSTANS DANJERE.
NOU FÈ RECHÈCH SOU ISTWA SIT LA AVÈK...

FOTO ISTORIK
AYERYEN, KAT,

DOSYE VIL / KONTE,

AK ENTÈNÈT LA!

NOU TE MENNEN KÈK ANKÈT AN PÈSÒN TOU. SIT LA
TE AN DEZÒD EPI TE GEN MOVE SANT! LI TE TWÒ
DIFISIL AK DANJERE POU NETWAYE POUKONT NOU.

EPI FOUYE POU
TRANSFÒMASYON AN.

SE KONSA, GRAS
AVÈK KÈK ÈD
GOUVÈNMAN LOKAL
AK ETA A, VWAZEN
NOU YO TE REYINI,

BATI YON VIZYON POU YON
JADEN,

EPI EVIDAMAN, RAKONTE ISTWA SE YOUN NAN
PATI KI BAY PLIS PLEZI NAN VWAYAJ LA.

LI VIN PI KOMIK CHAK
FWA, MESYE RON.

ANPIL KOMINOTE TANKOU PA M NAN TE EKSPoze AK POLISYON EPI ENDISTRI...

...TANKOU OTOWOUT, SIT DECHÈ TOKSIK, AK FAKTORI (TANKOU KOTE MESYE RON T AP TRAVAY LA). ZÒN KI PA GEN ANPIL REVNI AK KOMINOTE KOULÈ YO PLIS EKSPoze.

MEN, MWEN PRAL MONTRE W KÒMAN N AP RETOUPEN PRAN VIL LA PANDAN N AP TRANSFÒME ESPAS POLYE YO AN TOUT SEKIRITE AN ESPAS VÈT!

BONJOU
CHRIS!

BONJOU
MADMWAZÈL
AMY!

SE AK ANPIL
KÈ KONTAN MWEN VLE
MONTRE OU NOUVO
JADEN DÈYÈ KAY
MWEN AN.

ANVAN MWEN TE KAPAB
PLANTE SAN DANJE, MWEN TE
OBLIJE APRANN KONNEN TÈ MWEN
AN. LI ENPÒTAN POU TESTE TÈ W LA
POU SIBSTANS DANJERE PASKE YO
KA FÈ LEGIM OU YO TOKSIK!

PI GWO DANJE POU
ENKYETE W SE PLON. PA GEN OKENN
NIVO PLON KI SAN DANJE. PIFÒ VIL YO
GEN GWO NIVO PLON NAN TÈ A KIDONK
LI ENPÒTAN POU TESTE POU LI.

MWEN TRASE CHAK PATI NAN JADEN AN,
MWEN PRAN ECHANTIYON TÈ LADAN YO, EPI
MWEN VOYE ECHANTIYON YO NAN YON
LABORATWA LOKAL.

BON BAGAY! DONK KI REZILTA TÈS YO?

MWEN TE APRANN KE LAKOU MWEN AN PA GEN OKENN TRAS PLON E KE TOKSIN YO NAN NIVO KI SAN DANJE, KI VLE DI MWEN KA PLANTE NAN TÈ A! SEPANDAN, MWEN TOUJOU VLE FÈ JADEN AN TOUT SEKIRITE POU DIMINYE EKSPOZE MWEN A NENPÒT SIBSTANS DANJERE.

YON MASK KA ANPECHE W RESPIRE NENPÒT PATIKIL POUSYÈ TOKSIK NAN LÈ A.

GAN KENBE ZONG OU AK MEN OU PWÒP EPI PWOTEJE YO KONT OBJÈ KI FILE.

AJOUTE PAY BWA PWÒP NAN PLANT AK KAWO PLANT YO ANPECHE POUSYÈ AK LÒT KONTAMINAN VANTE NAN ALANTOU A.

MÈSI POU VIZIT LA, MADAM AMY!

FÒ M ALE MEN SONJE POTE SEMANS OU POU BOUKANTAY SEMANS NAN JADEN KOMINOTE A PITA!

NATIRÈLMAN! MWEN PA KA RATE LI.

POU KILTIVE MANJE SAN DANJE, JADINYE IBEN TANKOU MADAM AMY BEZWEN PWOTEJE TÈT YO AK PLANT YO KONT POLISYON WOUT, FAKTORI, AK LÒT ENDISTRI YO.

O, BONJOU!
MADAM TATI!

TATI,
KOMAN OU
YE?

O, CHRIS!
BONJOU!
MWEN
ANFÒM, E
OUMENM?

MWEN
ANFÒM!
KOUTE,
MWEN
DWE SOVE
MEN MWEN
GEN YON
BAGAY POU
ELÈV OU YO KI
SOTI NAN
JADEN AN!

PÒM FRE! JAN MWEN TOUJOU FÈ SA,
MWEN TE ASIRE KE MWEN BYEN LAVE YO
POU PA GEN OKENN TOKSIN SOU YO.

SA ENPÒTAN ANPIL POU TIMOUN
K AP GRANDI TANKOU M, PA VRE
MESYE CHRIS?

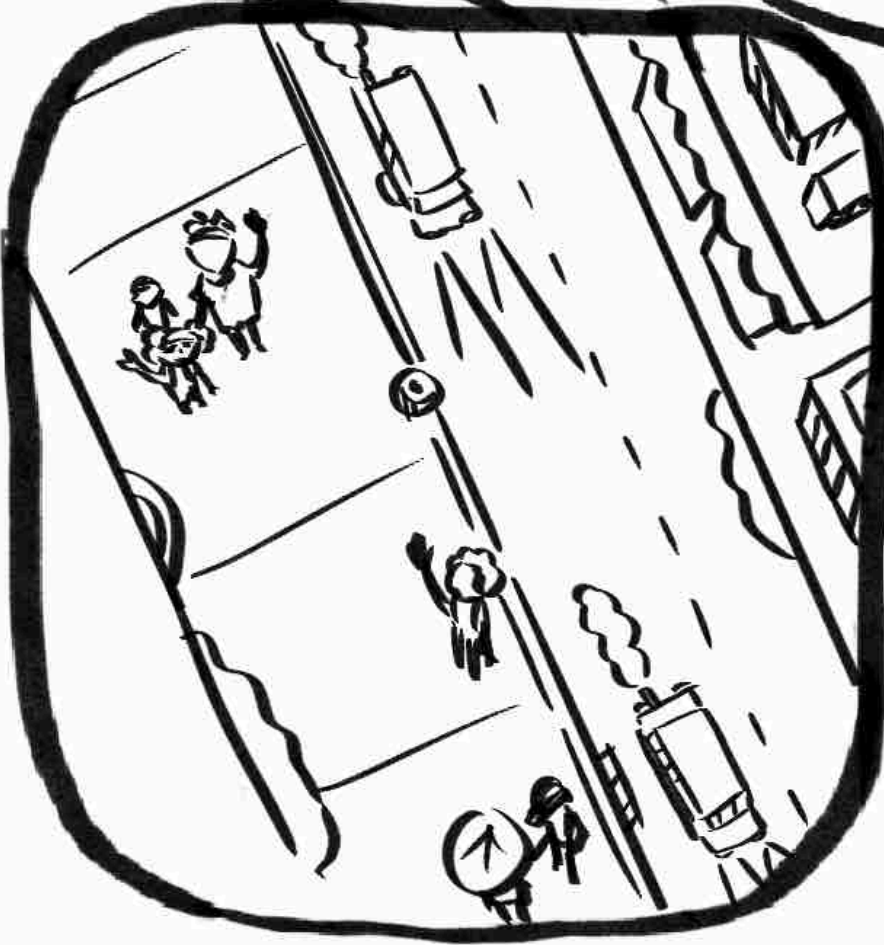
SE SA,
CLEO!

MANJE TI GOUTE NOURISAN
TANKOU FWI FRE, NWA, AK LEGIM PANDAN TOUT JOUNEN AN
SE KLE POU GRANDI AK FÒS EPI RETE AN SANTE.

OU MENM AK MADAM TATI TA DWE VINI
NAN JADEN AN PITA POU JWENN SEMANS POU
KILTIVE PWÒP TI GOUTE BYEN GOU PA NOU!

WI, SAN PWOBLÈM!

M AP WÈ NOU TOUT PITA!

YO, SE OU
MESYE TONY?

CHRIS!
SAKAP FÈT?

POZE WI, KÒMAN SA YE BÒ KOTE W?

A OU KONNEN, MENM LÈ A NAN ANE A ANKÒ. MWEN DWE AJOUTE TÈ FRE AK MATYÈ ÒGANIK NAN PLATBANN MWEN YO CHAK ANE PASKE LI DIMINYE RISK KI SOTI NAN NENPÒT NOUVO TOKSIN KI GENDWA RETE ISIT LA.

SE VRE.

GADE YO POU W WÈ! PUISKE REZILTA TÈS TÈ KI NAN LAKOU MWEN AN DI LI GEN ANPIL PLON, MWEN BATI PLATBANN SA YO POU PÈMÈT PLANT MWEN YO GRANDI NAN TÈ PWÒP.

YO EDE M TOU RIVE NAN PLANT MWEN YO SAN TWÒP EFÒ AK PWOBLÈM DO M NAN.

plant
tè pwòp

MWEN PLANTE TOU TOUF WOZ NAN PWENT JADEN MWEN AN POU ABSÒBE DLO LAPLI SAL, FILTRE LÈ A, EPI FÈ YON TANPON.

NOU TE AKTIF, REKLAME POU LAVIL LA KILTIVE MANJE AK KOMINOTE NAN ESPAS KI AN SEKIRITE POU TOUT MOUN.

BONJOU TOUT
MOUN!

WAW JADEN AN
BÈL!

SA FÈ LONTAN
NOU PA WÈ!

ANFÒM
OUMENM!

ANFÒM,
CHRIS!

MESYE CHRIS!
MADAM TATI TE FÈK AP DI M KE JADEN
SA A TE YON FAKTORI PENTI!
ÈSKE SE VRE?

SE SA,
CLEO!
NOU TE TRAVAY
ANSANM POU FÈ
L TOUNEN YON
KOTE KI AN
SEKIRITE POU
KILTIVE
MANJE.

POU KILTIVE PLANT KI AN SANTE,
NOU KÒMANSE AK TÈ KI AN SANTE. SI REZILTA TÈS TÈ W LA TE SAN DANJE
EPI LI PA TOKSIK, OU KA TOUJOU FÈ LI MENM PI AN SEKIRITE TOUJOU POU
PLANT YO GRANDI.

TANKOU MADAM AMY
AP FÈ LA A!

BONJOU ANKÒ, CHRIS!
N AP AJOUTE MELANJ
LACHO AK KONPÒS.
TOU DE SE BON BAGAY
POU AMELYORE
KALITE TÈ A.

BON BAGAY! SANBLE
OU PRAL PARE POU
SIMEN KÈK SEMANS
NAN PA LONTAN. ÈSKE
OU KA DI NOU SA K AP
GRANDI LA A?

NOU TE CHWAZI
VARYETE TOMAT SA A
PASKE LI DONNEN
ANWO TÈ A. SA
DIMINYE CHANS POU
KONTAK AK TÈ A.

GEN KÈK PLANT KI ABSÒBE
TOKSIN NAN TÈ A NAN RASIN
OSWA FÈY YO PANDAN Y AP
GRANDI. DONK, EVITE KILTIVE
LEGIM AK RASIN TANKOU KAWÒT OSWA
FÈY VÈT TANKOU EPINA JISKASKE TÈ
A VIN PWÒP AK RETABLI.

OSWA JISKASKE OU GEN
KÈK PLATBANN TANKOU
PA M YO!

A A! SE VRE
MESYE TONY!

MESYE CHRIS,
POUKISA GEN
ANPIL BÈT KONSA
ISIT LA?

YO RENMEN LÈ AK TÈ PWÒP MENM
JAN AVÈK NOU! SE PI BON KOTE NAN VIL LA POU TOUT
MOUN. ANN ALE NAN BOUKANTAY SEMANS LAN POU WÈ
KISA W KA PLANTE LAKAY OU.

ECHANJ
GREENN

15

MÈSI DÈSKE W TE VINI AVÈ M POU YON AVANTI JADEN IBEN! NOU KONNEN KE OU KA FÈ L TOU EPI NOU PA KA TANN POU WÈ SA W KILTIVE!

FIDBAK JADINAJ IBEN SAN DANJE

GEN ANPIL AVANTAJ NAN JADINAJ

IBEN AK AGRİKILTİ! ANPIL ETID MONTRE KONEKSYON ANT PWODIKSYON MANJE IBEN AK SANTE PIBLIK, KI GEN LADAN NITRISYON AMELYORE, PI GWO NIVO AKTIVITE FIZIK, AK OGMANTASYON AKSÈ KOMINOTE A AK MANJE KI BON POU TOUT MOUN. TIMOUN KI FÈ JADEN YO GEN PLIS CHANS ESEYE LEGIM, RENMEN YO, EPI MANJE PLIS NAN YO.

AVANTAJ SOSYAL YO

GEN LADAN YO OGMANTASYON ENTÈRAKSYON SOSYAL, PLIS OPSYON TRAVAY, AK KONPREYANSYON AMELYORE SOU EKOSISTÈM AK PWOSESIS NATIRÈL. GEN GWO AVANTAJ POU ANVIWÒNMAN AN TOU. JADEN IBEN, FÈM, ÒKAD, AK LÒT ESPAS VÈT KREYE ESPAS POU POU BÈT RETE, KI GEN LADAN POLINIZATÈ TANKOU MYÈL AK PAPIYON. YO MENM TOU YO EDE NETWAYE TÈ A AK DLO, AMELYORE KALITE ANVIWÒNMAN AN POU TOUT MOUN.

LIS VERIFIKASYON JADINAJ IBEN SAN DANJE

SOU PLAS

- METE GAN AK YON MASK POU EVITE MANYEN OSWA RESPIRE TOKSIN
- TESTE TÈ A POU SIBSTANS DANJERE TANKOU PLON
- METE LADAN L TÈ PWÒP AK KONPÒS CHAK ANE POU AMELYORE SANTE TÈ A
- BATI PLATBANN AK TÈ PWÒP POU EVITE PLANTE NAN TÈ KI KONTAMINE
- KILTIVE PLANT KI GEN MWENS CHANS POU ABSÒBE TOKSIN
- PAVE PAYI AK ZÒN KOTE PLANT YO PA AP GRANDI NAN PIL POUSYÈ AK KONTAMINAN
- PLANTE TI PYEBWA AK TOUF ALANTOU JADEN W LAN KÒM YON PWOTEKSYON
- SÈVI AK SWEN ESPESYAL AK TIMOUN YO PASKE YO PI SANSIB AK SIBSTANS DANJERE TANKOU PLON

ANDEYÒ SIT LA

- LAVE MEN OU, RAD OU, AK MANJE POU DEBARASE OU DE POUSYÈ TÈ AK TOKSIN.
- KITE SOULYE YO DEVAN PÒT LA POU EVITE POTE TÈ KI KONTAMINE LAKAY OU.
- MANJE FWI AK LEGIM SEN. FWI ASID TANKOU ZORANJ AK SITRON AK LEGIM FÈY SONM TANKOU EPINA AK CHOU FRIZE GEN ANPIL VITAMIN C, KALSYÒM, AK FÈ.

APRANN PLIS BAGAY SOU JADINAJ IBEN SAN DANJE NAN GROUNDWORK USA:
WWW.TINYURL.COM/GWUSA-SAFE-GARDENING

GROUNDWORK USA SE SÈL REZO ÒGANIZASYON LOKAL KONSAKRE NAN TRANSFÒME ANVIWÒNMAN AN NATIRÈL AK BATI NAN KOMINOTE KI MANKE RESOUS -- YON ANTREPRIZ NASYONAL AK RASIN LOKAL, K AP TRAVAY NAN ENTÈSEKSYON NAN ANVIWÒNMAN AN, EKITE, AK ANGAJMAN SIVIK.

NOU PRAN ANGAJMAN POU:

- **POUSWIV YON AVNI KOTE ANVIWÒNMAN KATYE TOUT MOUN VÈT, AN SANTE AK FLEKSIB,**
- **DEFÈT ERITAJ LAMIZÈ AK DISKRIMINASYON RASYAL, AK**
- **KASE TANDANS GWO DIFERANS ANT KOMINOTE K AP JWI YON RENESANS AK KOMINOTE K AP FÈ EKSPERYANS DEZENVESTISMAN, NEGLIJANS, AK GWO LAMIZÈ.**

NOU KWÈ NAN DIRIJE AK AKSYON. NOU CHACHE ELAJI PATISIPASYON NAN PWODUI AMELYORASYON TANJIB NAN LAVI MOUN, RETE POZITIF, EPI KONTINYE APRANN NAN CHAK ETAP SOU CHEMEN AN.

[HTTP://WWW.GROUNDWORKUSA.ORG](http://www.groundworkusa.org)

